

LAKIALOITE 108/2014 vp

Laki puoluelain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puoluelain 9 §:n ensimmäistä momenttia siten, että puoluetukea jaettaisiin kaikille viimeisimpiin eduskuntavaaleihin osallistuneille ja niissä vä-

hintään viisituhatta ääntä keränneille, puoluekisteriin merkityille puolueille. Puoluetuen suuruus määräytyisi suoraan suhteessa vaaleissa kerättyyn äänimäärään.

PERUSTELUT

Johdanto

Nykyinen puoluelaki on tullut voimaan 10.1.1969. Puoluelain 9 § on päivitetty vuonna 1973 ja tarkennettu vuonna 2010. Koko historiansa ajan puoluelain perusteella puoluetukea on voitu jakaa vain niille puolueille, jotka ovat saaneet eduskuntapaikkoja.

Puoluetoiminta on yleishyödyllistä yhteisötoimintaa, johon kuuluu eduskuntatyön lisäksi useita toiminnan muotoja, joilla puolueet pyrkivät osallistumaan julkiseen keskusteluun. Tiedotus- ja lausuntotoiminnan lisäksi puolueet pyrkivät vaikuttamaan ja edistämään yhteiskunnallista keskustelua mm. mainos- ja toimintakampanjoilla, esiintymällä tapahtumissa ja järjestämällä keskustelutilaisuuksia. Kaikki toiminta vaatii taloudellisia varoja, mm. tilavuokriin, mainos- ja ilmoituskuluihin sekä näkyvyyteen liittyviin aineistohankintoihin.

Yksinkertaisin ja oikeudenmukaisin keino tarjota puolueille yhdenvertainen mahdollisuus osallistua poliittiseen toimintaan on jakaa puo-

luetuki äänimäärien perusteella eduskuntavaaleihin osallistuneille puolueille.

Nykytilan arviointi ja esityksen tavoitteet

Puoluelain mukaan puoluetukea jaetaan puolueille vaalituloksen perusteella myönnettyjen eduskuntapaikkojen mukaisesti. Eduskunta päättää puoluetuen suuruudesta vuosittain. Puoluetuen jakaminen on vuoden 2010 jälkeen vakiintunut noin 35 miljoonaan euroon vuodessa. Tämä tekee yli kaksitoista euroa jokaista eduskuntavaaleissa äänestänyttä kohden.

Parlamentaarinen vaaliluetoimikunta esitti jo vuonna 2008, että puoluetukeen olisivat oikeutettuja myös ne eduskunnan ulkopuolelle jääneet puolueet, jotka saavat vähintään kaksi prosenttia koko maassa annetuista äänistä. (Oikeusministeriön komiteamietintö 2008:2). Toimikunnassa oli edustus kaikista eduskuntapuolueista, eikä siihen jätetty puoluetuen uudistusta koskevaa eriävää mielipidettä. Ehdotusta vastaa-

va hallituksen esitys (HE 7/2010 vp) myös hyväksyttiin lepäämään eduskuntavaalien yli äänin 134—50. Ehdotus kuitenkin raukesi vuonna 2011 perustuslain ja vaalilain muuttamista koskevien esitysten yhteydessä.

Lainsäädäntö

Puoluelain ensimmäinen pykälä kuuluu:

1 § Puolue: "Puolueella tarkoitetaan tässä laissa oikeusministeriössä pidettävään puolurekisteriin merkittyä rekisteröityä yhdistystä."

Lain kymmenes pykälä on lakiin lisätty tasa- puolisuusvaatimus:

10 § Tasapuolisuusvaatimus: "Valtion, kunnan ja kuntayhtymän viranomaisten sekä niiden määräämisvallassa olevien yhteisöjen ja laitosten on kohdeltava kaikkia puolueita tasapuolisesti ja yhdenmukaisia perusteita noudattaen."

Puoluelain yhdeksäs pykälä rajaa verovaroitusta maksettavan valtionavustuksen puolueisiin, joilla on vähintään yksi vaaleilla valittu kansanedustaja:

9 § Valtionavustus: "Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa."

Esityksen tavoitteet

Puoluetuen myöntäminen tasa-arvoisesti eduskuntavaaleihin osallistuneiden, rekisteröitynei-

den puolueiden kesken antaa yhdenvertaiset toiminnan jatkamisen edellytykset myös puolueille, jotka eivät saaneet vaaleissa kansanedustajapaikkaa.

Menettely lisää kansalaisten osallistumismahdollisuuksia poliittiseen toimintaan ja äänestysaktiivisuutta, koska äänen mukana puolue saa myös taloudellista tukea toimintansa kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Esityksen vaikutukset

Eduskuntapaikkoja vaaleissa saavien puolueiden puoluetuet pienenevät noin 1,5 prosenttia. Eduskunnan ulkopuolelle jääville rekisteröityneille puolueille, jotka ovat saaneet viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa vähintään viisituhatta ääntä, lakimuutos tuo enintään muutamiin satoihin tuhansiin euroihin yltävät vuosittaiset tuet.

Yhdenvertainen kohtelu puolueiden välillä toteutuu, eikä kansainvälisten demokraattista prosessia valvovien toimijoiden tarvitse asiasta huomauttaa.

Esityksellä ei ole vaikutusta vaalien välillä syntyvien eduskuntaryhmien oikeuteen saada valtionavustusta eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) nojalla eikä vaalien välillä syntyviä eduskuntaryhmiä vastaavien puolueiden oikeuteen saada puoluetukea puoluelain 9 §:n 2 momentin nojalla.

Puolurekisteristä vaalien jälkeen tippuva puolue ei saisi tukea, ennen kuin on uudelleen rekisteröitynyt.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Puoluetukeen oikeutetut

Puoluetukea saa vuonna 2014 kahdeksan puoluetta. Puoluetuen ulkopuolelle jääviä, vähintään viisi tuhatta kannattajakorttia keräämällä rekisteröityneitä puolueita on näiden lisäksi vuonna 2014 yhdeksän kappaletta. Vaaleihin

yleensä osallistuu myös 2—3 rekisteröimätöntä puoluetta. Lisäksi vuonna 2014 eduskunnassa on kaksi vaaleilla valitsematonta eduskuntaryhmää, jotka eivät saa puoluetukea.

Lakimuutoksen jälkeen puoluetukeen olisivat oikeutettuja kaikki rekisteröityneet puolueet,

jotka ovat viimeksi toimitetuissa vaaleissa saaneet yli viisi tuhatta ääntä.

Puolueiden muu rahoitus

Puolueet voivat kerätä sääntöjensä rajoissa jäseniltään ja luottamushenkilöiltään maksuja toimintansa rahoitukseen. Lakimuutos vähentää puolueiden tarvetta rahoittaa toimintaansa muilla tuilla, ja siten se edistää taloudellista riippumattomuutta.

Laintulkinta ja oikeudenmukaisuus

Vaikka lakia voi tulkita siten, että erottelu eduskuntapuolueiden ja eduskunnan ulkopuolisten puolueiden välillä riittää 10 §:ssä mainitun yhdenvertaisuuden toteutumiseen, kansalaislähtöisen demokratian näkökulmasta se ei silti ole oikeudenmukainen tapa eritellä puoluetuen saajat. Myös eduskunnan ulkopuoliset puolueet ovat poliittista toimintaa tekeviä järjestöjä, ja siten myös niiden toiminnan edellytykset tulee turvata.

Jakamalla puoluetuki äänestäjäkohtaisesti kaikille eduskuntavaaleihin osallistuville puolueille lisätään puolueiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia jatkaa poliittista vaikuttamista. Vuoden 2011 eduskuntavaalien tuloksen perusteella 36 miljoonan euron puoluetuesta eduskunnan ulkopuolelle jäävien puolueiden osuus olisi ollut noin 580 000 euroa. Summaa ei voi pitää merkittävänä osuutena tuen kokonaismäärästä, mutta sillä olisi merkittävä vaikutus eduskunnan ulkopuolisten puolueiden toimintaan.

Kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien laajentaminen

Puoluetuki on valtion verotuloista jaettavaa tukea, joten myös kansalaisilla on oikeus päättää siitä, miten tuki kohdentuu. Äänen perusteella jaettavan puoluetuen voidaan perustellusti epäillä lisäävän äänestysaktiivisuutta. Tutkimustietoa vaikutuksista voidaan saada vasta lakimuutoksen jälkeen.

Kansainvälinen paine puolueiden aseman tasa-arvoistamiseksi

Vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) ja Demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (ODIHR) ilmaisivat raportissaan huolensa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden rahoituksesta seuraavasti:

"Vaikka eduskuntapuolueet saavat sangen huomattavaa rahoitusta, eduskunnan ulkopuoliset puolueet eivät saa mitään rahoitusta valtion määrärahoista. ETYJ/ODIHR:n vaaliarviointivaltuuskunnan eri keskustelukumppanit ilmaisivat huolensa siitä, että tällä saatetaan eduskunnan ulkopuoliset puolueet epäedulliseen asemaan ja vähennetään mahdollisuuksia moniarvoisuuden ja vuoropuheluun." (ETYJ/OHDIR Vaaliarviointiraportti 2011, s. 13)

Voimaantulo

Lainmuutos ehdotetaan tulevaksi voimaan tammikuussa 2016.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

puoluelain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 683/2010, seuraavasti:

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan rekisteröidyille puolueille myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien äänien lukumäärien osoittamassa suhteessa kaikille yli viisi tuhatta ääntä keränneille, rekisteröidyille puolueille. Jos eduskuntavaalien välisenä aikana kunkin vuoden valtion talousarvion julkaisemiseen mennessä vähin-

tään puolet jotakin puoluetta edustaneista ja puolueen valtionavustusosuutta laskettaessa mukaan luetuista kansanedustajista on ilmoittanut eduskunnan puhemiehelle luopuvansa edustamasta tätä puoluetta eduskunnassa, on avustuksen jakoperustetta tarkistettava siten, että tapahtuneet siirtymiset otetaan huomioon. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa muun yhdistyksen toiminnan tukemiseen.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .

Helsingissä 24 päivänä helmikuuta 2015

Oras Tynkkynen /vihr
Reijo Tossavainen /ps
Mikael Jungner /sd
Anna Kontula /vas
Sari Palm /kd
Mikko Alatalo /kesk
Markus Mustajärvi /vr
Jyrki Yrttiaho /vr

James Hirvisaari /m11
Johanna Karimäki /vihr
Jörn Donner /r
Elina Lepomäki /kok
Maria Lohela /ps
Olli Immonen /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Antti Kaikkonen /kesk